

Trøndelag Forskning og Utvikling

Trøndelag R & D Institute

Evaluering av Røyrvik som tospråklig forvaltningsområde

Espen Carlsson
Roald Lysø

TFoU-rapport 2020:8

Tittel : Evaluering av Røyrvik som tospråklig forvaltningsområde

Forfatter(e) : Espen Carlsson og Roald Lysø

TFoU-rapport : 2020:8

ISBN : 978-82-7732-309-1

ISSN : 0809-9642

Prosjektnummer : 3036

Oppdragsgiver : Røyrvik kommune

Kontaktperson : Geir Anton Staldvik

Oppdragets størrelse: 243.000, -

Prosjektleder : Espen Carlsson

Medarbeider(e) : Roald Lysø

Foto forside : Gieleaernie – sørsamisk språk- og kultursenter i Røyrvik, profilbilde

Sammendrag : Rapporten presenterer en evaluering av Røyrvik kommunes arbeid som tospråklig forvaltningskommune i perioden 2013-2020.

Emneord : Evaluering, sørsamisk, Namdal, forvaltningskommune, forvaltningsområde, språk og kultur, Spørreundersøkelse, intervju

Dato : Juni 2020

Antall sider : 39+vedlegg

Status : Offentlig

Utgiver : Trøndelag Forskning og Utvikling AS
Postboks 2501, 7729 STEINKJER
Telefon 74 13 46 60

FORORD

Røyrvik kommune vedtok i kommunestyresak 77/19 å gjennomføre en evaluering av Røyrvik som tospråklig forvaltningskommune. I delegasjonssak 38/20 fra Røyrvik kommunestyre ble det bestemt at Trøndelag Forskning og Utvikling fikk tildelt oppdraget på basis av vurderingskriteriene kapasitet, kompetanse og erfaring, samt kvalitet.

Oppdraget har blitt gjennomført i perioden medio februar-juni 2020 innen en ressursramme tilsvarende ca. 4,5 ukesverk.

Kontaktperson i Røyrvik kommune har vært Geir Anton Staldvik.

Rapporten er skrevet av Espen Carlsson og Roald Lysø, mens Roald Sand har bidratt med gjennomlesning og faglig kvalitetssikring. Espen Carlsson og Roald Lysø har sammen stått for intervju, utforming av spørreskjemaundersøkelse og analyser.

Vi takker for oppdraget og alle som har stilt opp som informanter og som har besvart spørreundersøkelsen. Vi håper resultatene kommer til nytte i det videre forvaltningskommunearbeidet i Røyrvik.

Steinkjer, juni 2020

Espen Carlsson
prosjektleder

INNHOOLD

	side
FORORD	i
INNHOOLD	ii
FIGURLISTE	iii
TABELLER	iv
SAMMENDRAG	v
1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Om etablert kunnskap og samarbeidsavtalen mellom Røyrvik kommune og Sametinget	3
1.3 Nærmere om evalueringens formål	5
1.4 Rapportens oppbygging	6
2. Data/metode	7
2.1 Innledning	7
2.2 Intervju sentrale aktører	7
2.3 Om spørreundersøkelsen	9
3. Resultater og diskusjon	11
3.1 Om sørsamisk forvaltningsområde	11
3.2 Om tema i samarbeidsavtalen	12
3.2.1 Bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur	12
3.2.2 Kommunikasjon og informasjon	14
3.2.3 Profilering og synliggjøring	16
3.2.4 Kompetanse i sørsamisk språk i Røyrvik	18
3.2.5 Språksenteret	20
3.3 Om aktuelle tiltak	24
4. Konklusjoner og anbefalinger	26
4.1 Konklusjoner om kommunens samarbeidsavtale med Sametinget	26
4.2 Anbefalinger på basis av sentrale funn og observasjoner	27
LITTERATURLISTE	30
Vedlegg	32
Spørreskjema	32

FIGURLISTE

Figur	side
Figur 3-1: Om bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur. Hvor enig er du i at det i Røyrvik er: n=29.	12
Figur 3-2: Påstander om samisk språk og samisk kultur. Hva mener du om disse påstandene: n=28.	14
Figur 3-3: Påstander om kommunikasjon og informasjon. Hva mener du om disse påstandene: n=27.	15
Figur 3-4: Om profilering og synliggjøring. Ta stilling til påstandene: n=27.	17
Figur 3-5: Rettigheter til å bli betjent på sørsamisk. Hva mener du om dette? n=26.	18
Figur 3-6: Om kompetanse i samisk språk i Røyrvik. Hvilket inntrykk har du? n=27.	19
Figur 3-7: Disse tiltakene mener jeg språksenteret bør prioritere høyere. n=25.	20
Figur 3-8: Hva mener du om arrangement i regi av språksenteret eller Røyrvik kommune? n=23.	21
Figur 3-9: Er det behov for sørsamiske møteplasser? N=23.	22
Figur 3-10: Svar på påstander. n=22.	23

TABELLER

Tabell		side
Tabell 2-1:	Svar status n=32.	9
Tabell 3-1:	Det er viktig at Røyrvik har status som sørsamisk forvaltningsområde, n=31.	11

SAMMENDRAG

Dette er et kort sammendrag fra rapporten om evalueringen av Røyrvik som tospråkligsområde

Bakgrunn og formål

Samisk språkforvaltningsområde består av 12 kommuner, der samisk er likestilt med majoritetsspråket. I det sørsamiske området er kommunene Hattfjelldal (Nordland), Snåsa (Trøndelag), Røyrvik (Trøndelag) og Røros (Trøndelag) innlemmet i ordningen.

Røyrvik fikk som andre norske kommuner i det sørsamiske området status som forvaltningsområde for sørsamisk språk fra 1.januar 2013. Siden dette året har det vært inngått treårige samarbeidsavtaler mellom Sametinget og Røyrvik kommune, og det er blitt utarbeidet årlige aktivitetsplaner. Den siste samarbeidsavtalen gjelder fra 2018 og ble underskrevet i januar 2019.

Trøndelag Forskning og Utvikling ble i februar 2020 tildelt oppdraget med å evaluere arbeidet og komme med forslag til tiltak. Evalueringsopplegget har bestått av dokumentanalyse, intervju med 20 personer og en spørreundersøkelse til befolkningen i Røyrvik. Oppdraget er gjennomført av Carlsson og Lysø, som er forfatterne av denne rapporten.

Sentrale resultater og anbefalinger

Samarbeidsavtalen mellom Røyrvik og Sametinget har en rekke mål og krav som kommunen skal arbeide for å nå. Herunder omtales samarbeid mellom kommune og Sametinget, tilrettelegging for at den sørsamiske befolkningen skal kunne bevare og utvikle sitt språk og at alle har rett til å bli betjent på sitt språk.

Kommunen skal videre bidra til bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur gjennom aktiviteter, dokumentasjon og synliggjøring. Evalueringen viser at Røyrvik har utfordringer, men også et potensial for utvikling og forbedring på det sørsamiske aktivitetsområdet.

Evalueringen viser videre at Røyrvik kommune bør se nærmere på sin kommunikasjonsstrategi, for eksempel internettsider og bruk av sosiale medier. Dette er tatt tak i ved avslutningen av oppdraget og handler om sørsamiske sider med informasjon om kommunale tjenester på sør-samisk og med lenker til bl.a. Sametingets sider. TFoU mener likevel at det gjenstår arbeid med informasjon om avtalen med Sametinget, organiseringen av arbeidet i Røyrvik, informasjon om planer og tiltak – både på sørsamisk og på norsk.

Når det gjelder profilering og synliggjøring viser evalueringen at både skilting i og av bygg og vegger, samt kartprosjekt pågår. Det er viktig med bruk av norske og sørsamiske navn på både innendørs og utendørs skilting

På kompetanseområdet viser evalueringen at det er behov for ansatte med grunnleggende og spesifikk kompetanse i sørsamisk språk. Dette gjelder innen helse-, skoleområdet og i øvrige kommunale sektorer.

Evalueringen viser at Røyrvik kommune har klare forbedringsområder i sitt arbeid som sørsamisk forvaltningskommune. Det er spesielt viktig å ta fatt i det man kan gjøre noe med på kort sikt, slik at man på en god måte kommer seg fra plan til handling og kan synliggjøre de små seire.

Evaluatør mener at kommunikasjon, organisering og ledelse av det sørsamiske arbeidet i kommunen, herunder informasjon og synlighet på kommunens hjemmeside og sosiale medier, er noe som bør prioriteres fremover. Dette gjelder både ansvars- og arbeidsdeling i det kommunale apparatet, samt samarbeid med den samiske befolkningen, samiske ressurser ellers og kulturforeningen Luvlie Nåamesjen Dajve.

Den sørsamiske befolkningen er en liten populasjon i et stort område på tvers av fylkes- og landegrenser. Evaluatør mener at dette gjør det spesielt nødvendig med samarbeid mellom sørsamiske kommuner, sørsamiske institusjoner og språksentra. Aktuelle samarbeidsområder kan være innsatser for felles ressursutnytting, tiltaksutforming og erfarings- og kompetansedeling/-utvikling.

Evalueringen har avdekket tendenser til konflikter, manglende personkjerne og opplevde bremseklosser for samarbeid og utvikling. Det blir viktig å identifisere og finne måter å løse slike samhandlingsknuter på. Å gjøre nytte av ressurspersoner gjennom målrettet samarbeid om å skape gode inkluderende arrangement, vil trolig være et viktig element i arbeidet med å revitalisere sørsamisk språk og kultur i Røyrvik kommune.

Tilstrekkelig tilgang på sørsamisk språkkompetanse er en utfordring i Røyrvik. Dette gjelder i hele kommuneorganisasjonen – sentraladministrasjon og skole/barnehage, samt helse. Målrettet innsats for rekruttering er viktig.

Møteplasser må prioriteres. Det er behov for et godt egnet areal til kurs, møter og andre aktiviteter og for oppbevaring av utstyr. Å ha en egnet plass for egne sørsamiske aktiviteter og fellesarrangement for befolkningen i Røyrvik er viktig og nødvendig.

Det sørsamiske næringsperspektivet bør i større grad settes på dagsorden av kommunen. Samiske næringer er viktige for Røyrvik og nabokommunene. Reindriften bør synliggjøres og anerkjennes, og bør inkluderes i det kommunale næringsutviklings- og nyskappingsarbeidet.

1. INNLEDNING

I dette kapitlet vises rapportens bakgrunn og sentral etablert kunnskap, samt rapportens formål, problemstillinger og videre oppbygging

1.1 Bakgrunn

Raarvihke/Røyrvik er en fjellkommune nordøst i Trøndelag fylke med grense til Nordland fylke i nord og til Sverige i øst, og kommunene Lierne i sørøst og Namsskogan i vest. Røyrvik ble opprettet i 1923 ved utskillelse fra Grong og er i dag fylkets minste kommune etter folketallet, med sine 482 innbyggere (SNL 2020).

Slik det kommer frem av Namsvatn (2011) har Røyrvik kommune siden 2001 arbeidet med å synliggjøre samisk kultur og bidra til revitalisering av språket. Teatersamarbeidet "Bro mellom kulturer", nedsetting av tospråklighetsnemd, etablering av samiske avdelinger på Røyrvik bygdatun og Røyrvik bibliotek samt utgivelse av boken "Røyrvik — Samene i østre Namdal" er tiltak som har vært en del av prosessen. Det ble dessuten opprettet en prosjektstilling som samisk næringskonsulent fra 2009. Samtidig ble det igangsatt et forprosjekt kalt "Utvikling av sørsamisk språk- og kulturkompetanse i Røyrvik kommune". Dette forprosjektet ble i 2010 videreført i et hovedprosjekt med to års varighet, noe som resulterte i at Røyrvik fra 1.januar 2013 ble en tospråklig kommune, altså et forvaltningsområde for sørsamisk språk.

Grunnlovens §108 etablerer en plikt for statlige styresmakter til å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen kan «sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfunnsliv» (KMD 2020). Dette dannet blant annet bakgrunnen for at sameloven fikk et nytt kapittel 3 om språk i 1990. Samelovens språkregler ble iverksatt i 1992. Formålet med språkreglene er å bevare og utvikle samiske språk ved særlig å styrke bruken i offentlig sammenheng. Sameloven sier at samisk og norsk er likeverdige språk, og at de er likestilte i forvaltningsområdet (ibid.). Rett til opplæring *i* og *på* samisk i grunnskole og videregående skole er lovfestet - jf. lov om grunnskolen og den videregående opplæringa - opplæringsloven § 6 (Riksrevisjonen 2019: 37). Retten til *opplæring i* samisk betyr opplæring i samisk som første- eller andrespråk. Retten til *opplæring på* samisk betyr rett til opplæring på samisk i alle fag.

Som ledd i forvaltningsområdestatusen har det siden 2013 blitt inngått treårige samarbeidsavtaler mellom Sametinget og Røyrvik kommune. Her har det også vært utarbeidet årlige aktivitetsplaner, som er blitt godkjent av formannskapet i Røyrvik. Bruken av midlene er blitt rapportert årlig til Sametinget, med vedtak fra formannskapet. Den siste samarbeidsavtalen gjelder fra 2018 og ble underskrevet i januar 2019.

Ved utgangen av 2019 var det to ansatte ved Samisk avdeling/Språksenteret, en språkkonsulentstilling og en konsulent. Begge i 100% stilling. Hverken grunnskolen eller

barnehagen har pr. i dag ansatte med sørsamisk språkkompetanse. En lærer med slik kompetanse har fått innvilget permisjon ut skoleåret 2019/20. Det har vært vanskelig å rekruttere ansatte med sørsamisk kompetanse, eksempelvis ble det i 2019 utlyst to stillinger uten at en fikk søkere. Dette fører til at kommunen må kjøpe tjenester. Kommunens vurdering er at det er en tendens til at ansatte med samisk kompetanse trekkes til større enheter og at brukerne i stadig større grad trekkes mot miljø med mer omfattende kompetanse. Kommunestyret har vært opptatt av å få til et tettere samarbeid mellom forvaltningskommunene, men ser at det er et potensial for utvikling.

I de syv årene Røyrvik har hatt status som tospråklig forvaltningskommune er kommunen tilført betydelige ressurser for å ivareta denne rollen, og det er gjennomført mange tiltak som kommunens politiske og administrative ledelse selv vurderer som gode og positive, samtidig som de ser at de har utfordringer.

Gileaernie er et sørsamisk språk- og kultursenter i Røyrvik kommune. Senteret ble åpnet i 2013 i forbindelse med at Røyrvik kommune ble tospråklig forvaltningskommune og skal:

- Bidra til bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur gjennom aktiviteter, dokumentasjon og synliggjøring.
- Stimulere til økt bruk av muntlig språk. Skape språkarenaer og aktiviteter.
- Samle og å formidle språk, dialekt, kultur og muntlig tradisjon fra nærområdet.
- Skape interesse for å lære seg å snakke samisk og å lære mer om samisk kultur og språk.
- Danne grunnlag for verdiskaping som bygger på samisk kultur og språk: trivsel, bolyst, attraktivt nærmiljø, identitetsbygging, aksept, eierskap, trygghet i å være samisk.

I arbeidet med å ivareta rollen som tospråklig forvaltningsområde oppfattes situasjonen som krevende. Det er utfordrende å få gjennomført aktivitets- og utviklingsdelen i avtalen med Sametinget, og det er krevende å etablere gode møteplasser og nettverk innenfor dagens lokalisering av språksenteret.

Mot denne bakgrunnen vedtok Røyrvik kommune å gjennomføre en evaluering av Røyrvik som tospråklig forvaltningskommune, jf. kommunestyresak 77/19. Det ble lagt følgende føringer for oppdraget:

- Det skal tas utgangspunkt i kommunenes samarbeidsavtaler med Sametinget, og evalueres i hvilken grad kommunen har klart å oppnå mål og resultat.
- Det må utarbeides en rapport som gir grunnlag for å iverksette konkrete tiltak i årene framover.
- Ansatte og brukere må involveres aktivt i evalueringen.

1.2 Om etablert kunnskap og samarbeidsavtalen mellom Røyrvik kommune og Sametinget

Sørsamisk språk er truet, og i NOU 2016:8 Hjertespråket poengteres behov for mer kunnskap om utviklingstrekk og status for å sette i verk gode tiltak for det sørsamiske språket. Herunder er det viktig å sette søkelys på forholdet mellom sørsamisk språk, kultur og næring. Sørsamisk språk er tett knyttet til materiell produksjon, kultur og samiske næringer, særlig reindrifta (Johansen 2007), og en videreføring av reindrifta er helt avgjørende for ivaretagelsen og utviklingen av språk og kultur (Nilssen 2019). Sørsamisk reindrift står imidlertid overfor en rekke utfordringer knyttet til inngrep i beiteland og stengte trekkleier, for eksempel ved industriutbygginger i form av vindkraftanlegg (Nygaard, Carlsson, Sletterød 2018; Nilssen 2019), i tillegg til rovdyrproblematikk og klimautfordringer.

Samtidig er urbanisering, nedadgående fertilitetsrater og økende levealder langsiktige trender som endrer demografien i nordiske regioner og kommuner (Grunfelder et al. 2020: 25). Dette forventes å forme de nordiske samfunnene og teste den nordiske velferdsmodellen i årene som kommer. Urbanisering er spesielt uttalt i de nordiske landene, der befolkningen er mer internt mobil enn i andre deler av Europa, påpekes det. Dette skiftet i befolkningen bort fra perifere og landlege områder mot bysentre gir planleggingsutfordringer for både pressområder og områder som opplever befolkningsnedgang. En sentral faktor er unge samers økte mobilitet, hvor utdanning og jobbmuligheter trekker dem bort fra de "samiske bygdene" og inn til byene (Sørli og Broderstad 2011, Broderstad & Sørli 2012). Ivaretagelse av språk, kultur og identitet i bysamiske miljøer har fått økende oppmerksomhet i litteraturen (Pedersen & Nyseth 2015; Dankertsen & Åhren 2018, Pettersen & Saglie 2019). Det foregår med andre ord en frikobling fra de tradisjonelle samiske bosettingsområdene og den tradisjonelle reindriftsnæringen. Sammen med en stadig økende sysselsetting innen tjenesteyting, innebærer frikoblingstendenser at den enkeltes stedlig forankrede kontakt med samisk kultur og næringer endres. Sørsamisk ungdom er selv særlig opptatt av det også tas ansvar for framtidens samiske kultur på nye måter og innenfor nye næringer, som kulturelt entreprenørskap, eksempelvis innen musikk, design og reiseliv. Kulturelle møteplasser som festivaler, markeder, feiringer og utdanningsinstitusjoner er viktig for ungdom i Saepmie (Mathisen, Carlsson, Sletterød 2017).

For det sørsamiske språket har en tidlig fornorskning til en viss grad blitt snudd til en revitalisering, ifølge Solstad et al. (2012), men dette har ført til et mer skriftbasert språk. Det påpekes også at økt bruk av samisk språk er en følge av godt samarbeid mellom kommuner og samiske miljø.

Det reelle omfanget av hvor mange som egentlig kan kreve samisk i det sørsamiske området er uklart (Nygaard et al. 2019). Det er relativt få som både får tilbud om, og benytter seg av, kurs og undervisning på sørsamisk og få som utdanner seg til lærere i

sørsamisk. I tillegg er frafall av elever med sørsamisk undervisning - underveis i utdanningsløpet - en stor utfordring. Kommunal tilrettelegging, kompetanse hos og rekruttering av lærere, tilgang på læremidler, holdninger og mulighet til å praktisere språket hjemme og i nærmiljøet vil være sentrale elementer i arbeidet med å hindre dette, jf. også Riksrevisjonens (2019) undersøkelse av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk.

Trøndelag fylkeskommune er en del av det samiske språkforvaltningsområdet, og en samarbeidsavtale mellom Sametinget og Trøndelag fylkeskommune for perioden 2019-2022 ble signert i desember 2018. Det overordnede målet med avtalen er å legge forholdene til rette for et varig samarbeid mellom partene i saker som angår samer og samiske områder i Trøndelag. Partene har ifølge avtalen «... et særskilt ansvar for å ta vare på og legge til rette for utvikling av sørsamisk språk, kultur, næringsliv og samfunn for øvrig». Hvordan tilbudene skal utformes og tilbys må det imidlertid forhandles om, og det er per i dag store forskjeller i tilbudet til den samiske befolkningen ulike steder i Trøndelag (Nygaard et al. 2019:10).

Samisk språkforvaltningsområde består av 12 kommuner, der samisk er likestilt med majoritetsspråket. I det sørsamiske området er kommunene Hattfjelldal (Nordland), Snåsa (Trøndelag), Røros (Trøndelag) og Røyrvik (Trøndelag) innlemmet i ordningen. Snåsa var den første sørsamiske kommunen som fikk denne statusen, nærmere bestemt i 2008, Røros ble innlemmet medio 2018, mens Hattfjelldal fikk statusen i 2017. Sametingets tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner og kommuner er tidligere evaluert av Finnut Consult AS (Kleven et al. 2009) og Nordlandsforskning (Løvland & Solstad 2016). Snåsa og Røyrvik inngikk i sistnevnte evaluering som tok for seg perioden 2012-2014. På evalueringstidspunktet hadde altså Røyrvik en relativt kort erfaring som forvaltningskommune, og av den oppsummerende vurderingen fremgår det at:

«Utviklingsarbeidet (i Røyrvik kommune) ble bredt forankret i starten, men det synes å være behov for både en bredere forankring hos befolkning og brukere, samt at den kommunale organiseringen av tjenesteproduksjon og tilrettelegging for samisk betjening må utvikles betydelig både gjennom tilføring av språkkompetanse og tydelig organisatorisk og ledelsesmessig forankring innenfor tjenestoområder og enhetsledelse. Som en liten kommune opplever man det som krevende å tilrettelegge utviklingsaktivitet innenfor de ressursmessige rammer som tilgjengelige ressurser og kompetanse setter (selv om man mener at det er etablert relativt gode rammer for å styrke samisk språk og kultur gjennom tospråklighetsmidlene og driften av språksentret)» (Løvland & Solstad 2016: 43).

Nedenfor omtaler vi noen hovedpunkt i den midlertidige samarbeidsavtalen mellom Røyrvik kommune og Sametinget om bruken av tospråklighetsmidlene fra 2018, herunder avtalens mål og krav som kommunen skal arbeide for å nå.

Artikkel 1: Mål for avtalen omhandler samarbeid mellom kommune og Sametinget, tilrettelegging for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk og at alle har rett til å bli betjent på sitt språk.

Artikkel 4: Basis- og betjeningsdelen

Pkt. 1: Kommunikasjon og informasjon handler om bruk av samisk språk på kommunens internettside/sosiale medier, utvalgte skjema og dokument, stillingsannonser og informasjonsmateriell.

Pkt. 2: Profilerings og synliggjøring handler om samiske navn på skilting, korrekt registrering av samiske navn, stedsnavn i arkiver og i bruk samt generell synliggjøring av samisk.

Pkt. 3: Kompetanse i samisk språk i Røyrvik kommune handler om at kommunen skal ha ansatte med samisk kompetanse, gi ansatte tilbud om samisk opplæring, vektlegge samisk som en tilleggskvalifikasjon for stillinger.

Pkt. 4: Individuelle kirkelige tjenester handler om at enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk.

Pkt. 5: Utvidet rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren handler om at den som ønsker å bruke samisk for å ivareta egne interesser ovenfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner har rett til å bli betjent på samisk.

Pkt. 5b: Utvidet rett til bruk av samisk innen naturforvaltning handler om retten til å bli betjent på samisk.

Artikkel 5: Utviklingsdel handler om tiltak for å styrke og utvikle samisk språk i Røyrvik, og konkretiseres i en rekke tema.

Disse artiklene og punktene har vært utgangspunkt for evalueringsopplegget.

1.3 Nærmere om evalueringens formål

Hovedformålet med evalueringen har vært å utvikle kunnskap om hvordan Røyrvik kommune utvikler og kan utvikle tiltak som bidrar til styrking av sørsamisk språkkompetanse og samisk identitet.

For å kunne oppnå hovedmålet er det formulert følgende delmål for evalueringsopplegget:

- 1) Utvikle kunnskap sammen med ansatte og folkevalgte i Røyrvik kommune, samiske organisasjoner og enkeltpersoner om status, erfaringer, behov, utfordringsbilder og om aktuelle tiltak for sørsamisk språk og utvikling av samisk kultur og næring i området.
- 2) Benytte arenaer for erfaringsutveksling og læring mellom de ulike aktørene i kommunesamfunnet og sørsamisk ungdom/unge voksne og deres organisasjoner.
- 3) Legge grunnlag for at kommunen tilrettelegger for og etterspør den sør-samiske befolkningens deltakelse i utviklingen av Røyrvik kommune
- 4) Konkretisere hvordan evalueringkunnskapen kan brukes for å realisere samarbeidsavtalen med Sametinget gjennom å utvikle relevante tiltak.

1.4 Rapportens oppbygging

I Kapittel 2 beskrives metoder og data som er brukt for å oppnå evalueringens hovedmål og delmål.

I kapittel 3 beskriver og diskuterer vi resultatene fra spørreundersøkelse og intervjuene som er gjennomført.

I kapittel 4 presenteres sentrale konklusjoner og anbefalinger.

2. DATA/METODE

I dette kapitlet beskriver vi hvordan intervju, dokumentanalyse og spørreundersøkelse er gjennomført.

2.1 Innledning

Evalueringer kan gjennomføres på mange måter (jf. Halvorsen et al. 2013). En fellesnevner i evalueringsbasert kunnskapsproduksjon er systematisk datainnsamling, angitte modeller for analyse og vurdering av et evalueringsobjekt avhengig av hvilke kriterier, fokus og målsettinger som settes for evalueringen.

Evaluering kan bidra til å korrigere prosessforløp og utvikling mens satsinger og tiltak gjennomføres (Cronbach 1963). De aktuelle brukerne av kunnskapen kan ansvarliggjøres ved at disse aktivt involveres i evalueringsprosessen (Patton 1986). Resultater og funn kan ideelt sett brukes som beslutningsstøtte både underveis, i og etter forsøksperioden. Evaluering kan altså betraktes som et hjelpemiddel for organisasjoner (for eksempel Røyrvik kommune) i en intern lærings- og utviklingsprosess (jf. Wholey 1979).

I denne evalueringen har det vært kontakt og dialog med oppdragsgiver både i forkant og underveis i evalueringen for å designe et formålstjenlig metodisk opplegg. Evalueringsdesignet og kunnskapens relevans og aktualitet har altså blitt harmonert med oppdragsgivers behov og forventninger. Det er uansett oppdragsgivers ansvar å formidle og diskutere resultater og funn internt i egen organisasjon, samt iverksette grep og tiltak som understøtter eksisterende og kommende utviklingsprosjekter i lys av evaluators observasjoner og anbefalinger. I oppdraget har det verken vært mandat eller ressurser til en solid gjennomgang av etablert teori og kunnskap om status, utfordringer og muligheter med organisering av tospråkligsområder. Litteraturen vi viser til i kapittel 1, kjente vi enten fra før av eller ble identifisert gjennom enkle nettsøk.

I tillegg til fortløpende dialog med oppdragsgiver har TFoU gått gjennom sentrale dokumenter, nettressurser og presseoppslag for å få innsikt i status, historikk/hva som er gjort, hva som er oppnådd/evaluert og hva som er planlagt, både i Røyrvik og det sørsamiske området som sådan. Dette har vært svært viktige grunnlag for det endelige evalueringsopplegget der gjennomføring av intervju og spørreundersøkelse har vært de primære metodene.

2.2 Intervju sentrale aktører

Innledningsvis i prosjektet ble det i henhold til tilbudet fra TFoU gjennomført individuelle samtaler med nøkkelinformanter ved Trøndelag fylkeskommune (1 person) og gruppeintervju på video med nøkkelinformanter ved Nord Universitet som har

arbeidet med sørsamiske problemstillinger (2 personer). Samtalene hadde et tidsomfang på vel en time. I tillegg til planleggingsmøter med oppdragsgiver bidro de innledende samtaler til at vi fikk innsikt i erfaringer, tema og saker med relevans for oppdraget som var satt på dagsorden i det sørsamiske området i løpet av den seneste tiden.

Oppdragsgiver bisto med å få på plass lister med aktuelle informanter og kontaktinformasjon, og TFoU gjorde deretter avtaler med nøkkelinformanter i kommuneorganisasjon og -samfunn. I prosjektperioden ble det gjennomført en rekke samtaler med kommunalt ansatte med oppgaver tilknyttet arbeidet med å realisere Røyrvik som sørsamisk tospråklig forvaltningsområde, herunder det sørsamisk språk- og kultursenter i Røyrvik (2 personer) og kommunens ledergruppe (6 personer). Sistnevnte ble gjennomført i form av gruppeintervju. Det ble ellers gjennomført individuelle samtaler med de folkevalgte medlemmene i formannskapet (5 personer). Alle ble gjort ved hjelp av videomøter i Teams, hadde et tidsomfang på vel en time og fulgte en utarbeidet intervjuguide.

I siste omgang gjorde vi videointervju med representanter fra den sørsamiske befolkningen i Røyrvik, både ungdom og voksne (4 personer). I utgangspunktet var planen å ta turen til Namdalen for å gjennomføre denne delen av intervjuundersøkelsen. Det ble også gjort flere forsøk på å gjøre intervjuavtaler med nøkkelaktører i forvaltningskommunen Snåsa, uten at vi fikk landet dette.

Det må sies at vi ikke fikk gjennomført så mange intervju med representanter fra den sørsamiske befolkningen i Røyrvik kommune som vi hadde mål og ønsker om. Dette må ses i sammenheng med Covid-19-pandemien, og at prosjektperioden var midt i reinflyttingen i det sørsamiske området. Valg av tidsrom for denne aktiviteten avhenger av vær og føre, og våren 2020 viste seg å bli svært snørik og til dels krevende for reindriftsnæringen, slik at avtaler med evaluator nok måtte vike for mer presserende gjøremål. Disse to faktorene gjorde det samlet sett vanskelig å få på plass fysiske arbeidsmøter og intervju med den sørsamiske befolkningen på arenaer i og rundt Røyrvik.

TFoU deltok med to personer i samtlige intervju og det ble gjort notater underveis. Dette er et viktig ledd i kvalitetssikring av data. Resultatene fra intervjuene er anonymisert. Gruppetilhørighet eller kildeopphav til funn og observasjoner antydes altså ikke av konfidensialitetshensyn i rapporten, og er heller ikke diskutert med oppdragsgiver underveis i prosjektet.

Spesielt på grunn av Covid-19 pandemien måtte TFoU endre måten data ble samlet inn på. Som erstatning for noen fysiske intervju/samtaler og workshops valgte vi å utarbeide en spørreundersøkelse.

2.3 Om spørreundersøkelsen

Tema og spørsmål til undersøkelsen ble utarbeidet i samarbeid med oppdragsgiver. Undersøkelsen ble gjennomført med programmet Enalyzer, gjort tilgjengelig via lenke og QR-kode og innbyggerne ble oppfordret til å delta gjennom informasjon i to utgaver av «Hi du hørd», informasjonsblad fra Røyrvik kommune i april-mai 2020.

Mange spørsmål hadde, i tillegg til svaralternativene Helt uenig – Helt enig, Vet ikke som svaralternativ. I presentasjonen av resultater er de som svarte «Vet ikke» tatt ut av beregningene av gjennomsnitt i figurene. Noen spørsmål forutsatte at respondentene hadde kunnskap om temaet, så det var forventet et antall «Vet ikke».

Respondentene ble bedt om å oppgi om de var samer eller ikke var samer. Vi har valgt å presentere data der vi har gjennomsnitt for begge grupper for å få en indikasjon på om det er samsvar eller sprik i oppfatninger gruppene imellom. Vi gjør oppmerksom på at det ikke er et stort antall som har svart og at data må vurderes med varsomhet og sees i sammenheng med data fra intervju og samtaler.

Nedenfor presenterer vi resultater fra undersøkelsen.

Svar status

Tabell 2-1: Svar status n=32.

Svar	Ikke samer	Samer	Total
Ufullstendig	8	2	10
Gjennomført	15	7	22
Total	23	9	32

Det var 22 som leverte fullstendig besvarelse av undersøkelsen, 10 hadde svart på store deler av undersøkelsen, men ikke på alle spørsmål. Vi har valgt å ta med alle svar der det er naturlig. Totalt var det ni fra den samiske delen av befolkningen som svarte på undersøkelsen (åtte oppgir at de er sørsamiske og en oppgir nordsamisk) og 23 fra den ikke-samiske delen.

I kommuneplanens samfunnsdel 2016-2028 oppgis det samlede folketallet i Raarvihke-Røyrvik kommune til 475 innbyggere. Av disse har 67 personer samisk bakgrunn. Vi har ikke oversikt over aldersspredningen i den samiske befolkningen og det er vanskelig å anslå hvor mange av den voksne samiske befolkningen som potensielt kunne ha besvart undersøkelsen, men vi vet at kommunen hadde 41 registrerte personer i Sametingets valgmannstall for Sørsamisk valgkrets i 2019. Snåsa hadde til sammenligning 63 personer, mens bykommunen Trondheim hadde 311 registreringer i Sametingets valgmannstall for 2019.

Av de som svarte var det 10 menn og 22 kvinner. Det var betydelig flere kvinner enn menn som svarte, både i den samiske delen av befolkningen og i den ikke-samiske, henholdsvis 6 og 16. Aldersspredningen i utvalget viser at en respondent var under 20 år, 11 var i gruppen 21 – 40 år, 14 i aldersgruppen 41 – 60 år og seks var eldre enn 60 år.

3. RESULTATER OG DISKUSJON

Dette kapitlet viser hovedresultatene fra datainnsamlingen – altså spørreundersøkelse og intervju – samlet, og vi diskuterer sentrale funn og observasjoner underveis.

3.1 Om sørsamisk forvaltningsområde

På spørsmål om det er viktig at Røyrvik har status som sørsamisk forvaltningsområde viser tabell 3.1 at et klart flertall, i alt 22 respondenter, svarer enten delvis eller helt enig, 8 svarer helt eller delvis uenig. I begge grupper er det altså noe spredning mht. hvor viktig det er at Røyrvik kommune har denne statusen

Tabell 3-1: Det er viktig at Røyrvik har status som sørsamisk forvaltningsområde, n=31.

Svar	Ikke samer	Samer	Total
Helt uenig	3	2	5
Delvis uenig	3	0	3
Verken eller	0	0	0
Delvis enig	6	1	7
Helt enig	10	5	15
Total	23	8	31

En respondent fra den ikke-samiske befolkningen svarer vet ikke. Ingen fra den samiske befolkningen svarer dette.

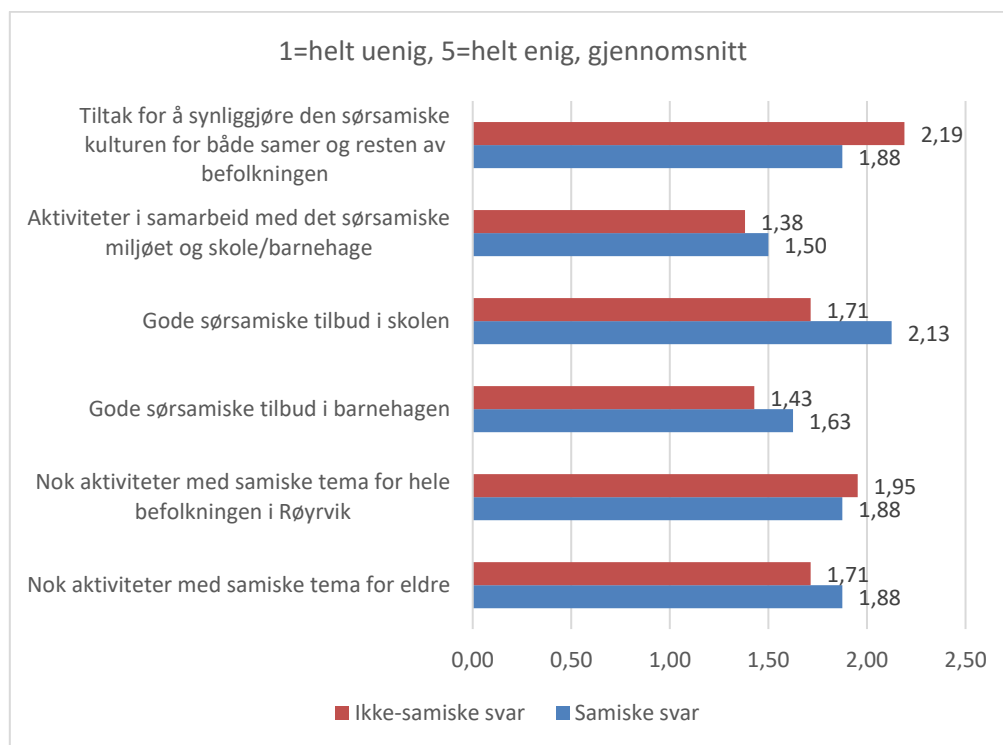
Gjennom intervjuene ble det fortalt at arbeidet frem mot avtalen med Sametinget var godt forankret både politisk og administrativt, ikke minst gjennom samarbeid med sørsamiske representanter i kommunen og Sametinget. Det gode grunnarbeidet frem mot forvaltningskommunestatusen gjenspeiles også i høringssvaret fra tidligere ordfører Namsvatn (2011). Som del av forprosjektet i Røyrvik ble det gjennomført nybegynnerkurs i samisk, barnesanggruppe, ulike språkstimuleringstiltak for barn, kulturminneregistreringer, forelesningsrekker med forelesere fra høyskoler, universitet og samiske institusjoner med mer. Det ble tatt initiativ til et samarbeid mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune og Sametinget om en større systematisk kulturminneregistrering i Røyrvik kommune. I dette arbeidet deltok også Luvlie Nåamesjen Dajve, altså den samiske kulturforeningen i området, et interreg-prosjekt kalt "Det samiska rummet" og ikke minst Saemien Sijte på Snåsa. I den forbindelse ble det registrert mange samiske kulturminner, blant annet en Gievrie, en samisk runeemme, og det ble gjennomført et tverrfaglig seminar om denne bomma som del av kommunens samiske språk- og kulturprosjekt. I denne perioden var man også i startgropen av et prosjekt for å dokumentere den samiske dialekten i området, et prosjekt for å skape et grunnlag for kommunens arbeid med å revitalisere det

sørsamiske språket og for en etablering av et språksenter i kommunen. Dette prosjektet var i et samarbeid med Samisk språkcentrum i Östersund, og det ble etter Namsvatn (2011) formening skapt et «godt grunnlag for samarbeid med Snåsa kommune om fellesskap i arbeidet med det sørsamiske språket». Røyrvik Kommune hadde videre dialog med de svenske nabokommunene Strømsund og Krokrom, som i 2010 ble forvaltningskommuner for sørsamisk. Det er ellers verd å påpeke at Røyrvik kommune deltok sammen med disse kommunene og Lierne kommune i Interreg-prosjektet Vaajma (sørsamisk for hjerte) i perioden 2009-2014.

3.2 Om tema i samarbeidsavtalen

3.2.1 Bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur

I avtalen mellom Sametinget og Røyrvik kommune heter det at kommunen skal bidra til bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur gjennom aktiviteter, dokumentasjon og synliggjøring. På en rekke områder spurte vi respondentene om hvor enige de var i situasjonen i Røyrvik.

Figur 3-1: Om bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur. Hvor enig er du i at det i Røyrvik er: n=29.

Svarene mellom den samiske og ikke-samiske delen av befolkningen er i stor grad sammenfallende, og viser at det er få som er delvis eller helt enig i utsagnene. De fleste har valgt svaralternativene helt eller delvis uenig. Vår hovedkonklusjon er at Røyrvik

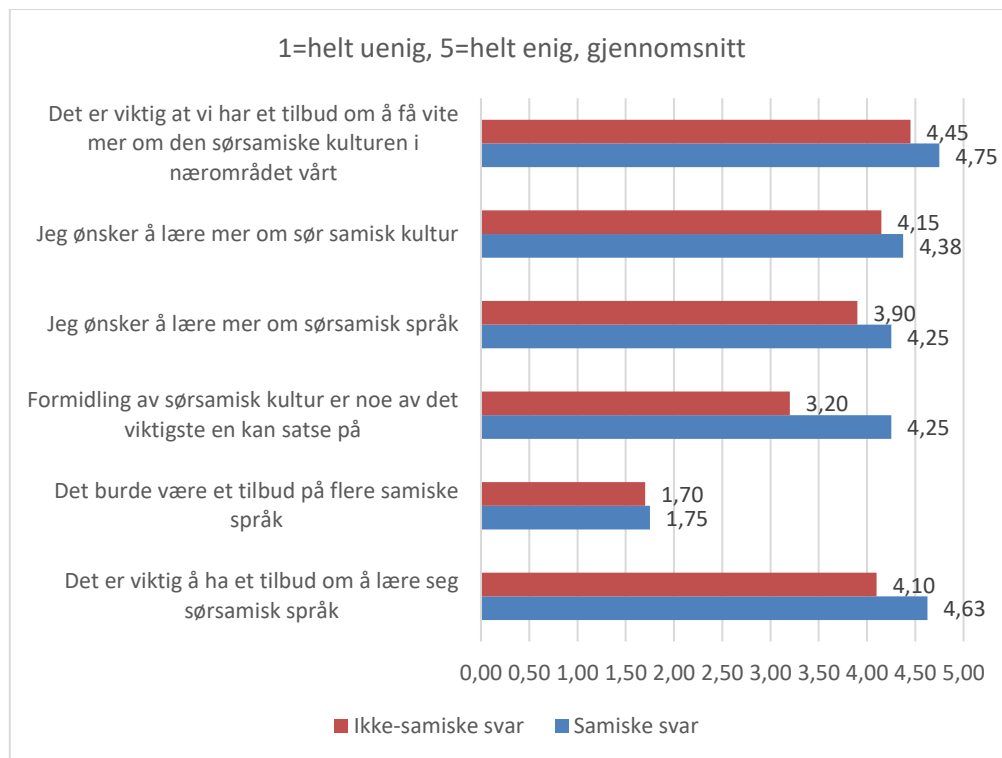
kommune har utfordringer, men også et potensial for utvikling og forbedring innen disse områdene.

I flere av intervjuene ble det fremhevet at det er viktig og nødvendig at det sørsamiske språket både må sees og høres. Det er behov for tilpassede språkkurs til målgruppen, både den sørsamiske befolkningen og den øvrige befolkning. Vi mener det bør være legitimt å lage eksklusive tilbud på den ene siden, men også tilpassede og mer bredt inkluderende tilbud. Det bør være naturlig å bruke og forstå sørsamiske høflighetsfraser, ord og uttrykk i både kommunesamfunn og kommuneorganisasjon, og dermed mener vi det er et behov for å ha ulike former for konkrete tiltak, aktiviteter og møteplasser, både for den samiske og ikke-samiske befolkningen i Røyrvik. Samarbeidet med for eksempel biblioteket og Destinasjon Dærga-Vaegkie (som åpnet i 2012) nevnes positivt i flere av intervjuene som å ha potensial for utvikling som en aktiv møteplass, både for befolkningen i Røyrvik og andre i det sørsamiske området.

Informantene peker ellers på at skole og barnehage er viktig for å styrke sørsamisk språk og kultur i det daglige. Det er imidlertid en utfordring at det er få barn i førskolealder og elever i grunnskolen med sørsamisk bakgrunn som velger tilbudene i Røyrvik. Mange velger Snåsa. Her nevner informantene både tradisjoner, praktiske forhold og ønsker om at barna skal være del av et språkmiljø i det daglige. Dette ser vi det kan det være vanskelig - men samtidig mulig - å gjøre noe med, for eksempel i samarbeid med Snåsa og Hattfjelldal og andre sørsamiske språkmiljø. Ikke minst er det potensial for å samarbeide med den sørsamiske befolkningen og tilgjengelige språkressurser om opplegg og tiltak i Røyrvik. Her bør det sørsamiske språksenteret i Røyrvik – Gieleaernie – spille en rolle (se ellers kapittel 3.2.5). Det er ellers verd å nevne at både skole og barnehage har positive relasjoner til reindriften i området, men informanter forteller at det kan være vanskelig å tilpasse skolens og barnehagens aktivitet, eksempelvis til sesongaktiviteter i reindriften. Opplæringen i sørsamiske språk og sørsamisk kultur bør etter vår mening være prioritert og synlig i skole og barnehage. Å etablere samarbeid med, samt bruke og etterspørre sørsamiske ressurspersoner er viktig i så måte.

Det å ta i bruk sørsamisk ord og uttrykk, samt sørsamiske kunst- og kulturuttrykk er etter vår mening ressurser som bør benyttes mer. Både skilting, dekorasjoner og utsmykninger i skole, barnehage og andre offentlige bygg bør være naturlig, og det er eksempler på dette.

I avtalen mellom Sametinget og Røyrvik kommune skal kommunen arbeide for å skape interesse for å lære seg å snakke samisk og å lære mer om samisk kultur og språk. Vi ba respondentene om å ta stilling til en rekke påstander.

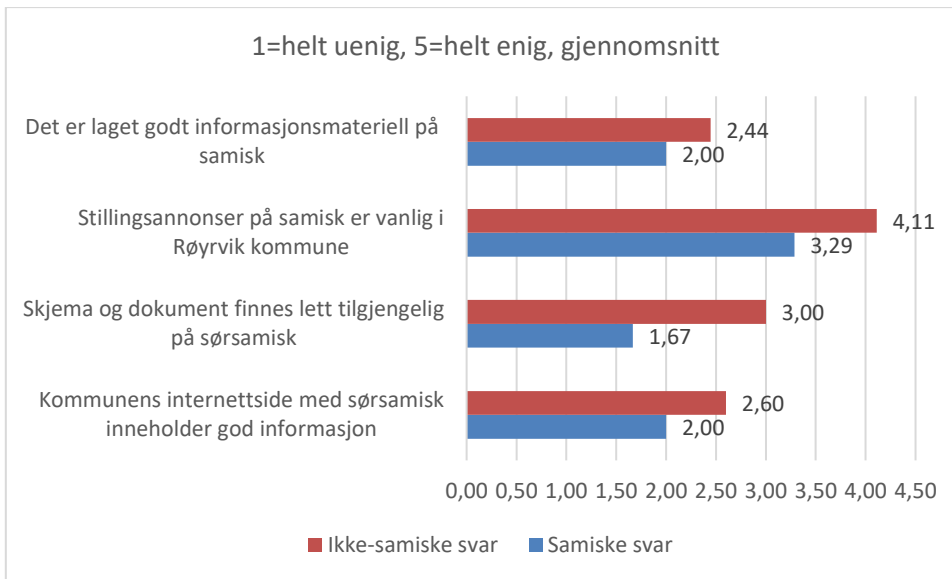

Figur 3-2: Påstander om samisk språk og samisk kultur. Hva mener du om disse påstandene: n=28.

Svarene viser stor samstemthet mellom den samiske og ikke-samiske befolkningen, i hovedsak svares det delvis enig eller helt enig, men samene er enda tydeligere på viktighet og ønsker enn de som ikke er samer. Begge grupper er tydelige på at det ikke bør være tilbud på flere samiske språk. Dette er naturlig da det er det sørsamiske språket som inngår i avtalen og området. Våre informanter har også gitt uttrykk for det samme, jf. svarene på det foregående spørsmålet om bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur.

3.2.2 Kommunikasjon og informasjon

Kommunikasjon og informasjon handler om bruk av samisk språk på kommunens internettside/sosiale medier, utvalgte skjema og dokument, stillingsannonser og informasjonsmateriell. Vi ba respondentene om å ta stilling til en rekke påstander.

Figur 3-3: Påstander om kommunikasjon og informasjon. Hva mener du om disse påstandene: n=27.

Svarene viser at begge grupper er ganske enige om at stillingsannonser på samisk er vanlig i Røyrvik kommune, men de samiske respondentene er i mindre grad enige om at dette er tilfelle. Ser vi på de øvrige påstandene om informasjonsmateriell, internettside og tilgjengelighet av skjema og dokument er begge grupper helt eller delvis uenig i disse påstandene. De samiske respondentene er mer uenige enn de øvrige. Vår konklusjon her er at kommunen har et stykke å gå både med hensyn til kommunikasjon og informasjon.

Vår gjennomgang av kommunens internettsider viser et betydelig forbedringspotensial. Det er vanskelig å finne ut hvem som har ansvar for det sørsamiske feltet i kommuneorganisasjonen – samisk avdeling og sørsamisk språksenter - og hvor de jobber. Det er ellers svært begrenset informasjon om forvaltningskommunestatusen, avtalen med Sametinget, hva avtalen innebærer samt hvilke planer og tiltak en har for arbeidet.

En gjennomgang av stillingsannonser innen oppvekst og helse-/omsorgstjenester våren 2020 viser at kommunen i utlysningsteksten (våre uthevinger), både på norsk og sørsamisk, sier at *kunnskap i samisk språk, kultur og samfunnsliv* vil bli vektlagt som en tilleggskvalifikasjon når kandidatene ellers står likt. Ved Røyrvik oppvekstsenter ble det våren 2020 utlyst vikariat i 40 % stilling som lærer med kompetanse i *sørsamisk språk*. Her blir det også sagt at det kan være mulig å kombinere stillingen med andre fag slik at stillingen kan bli 100 %.

Hvorfor det i utlysningsteksten innen helse og omsorg brukes samisk og ikke sør-samisk som tilleggskvalifikasjon, kan det stilles spørsmål ved. Etterspørres samisk generelt eller ønsker man egentlig sørsamiske søkere?

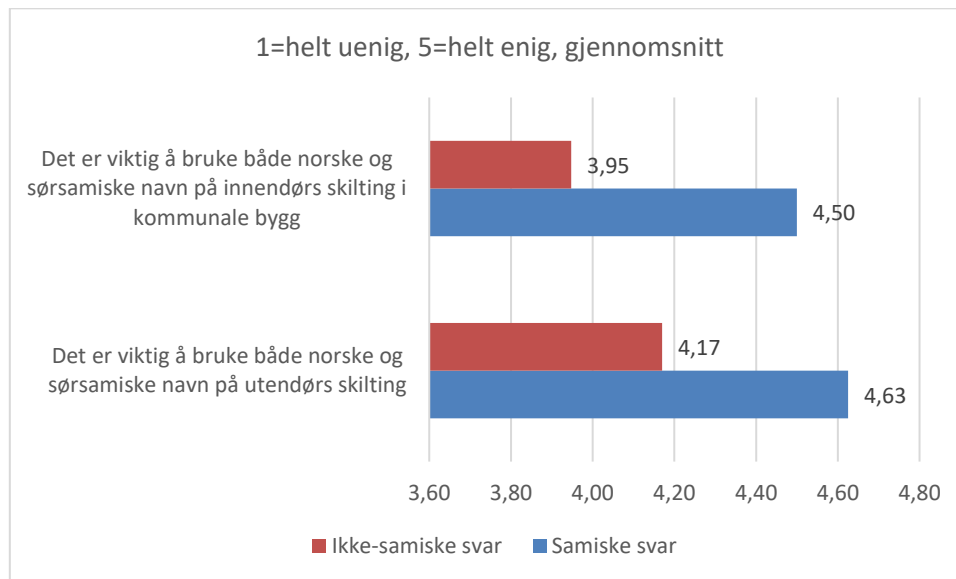
I spørreskjemaundersøkelsen fikk respondentene anledning til å utdype sitt svar om disse temaene. Vi velger her å gjengi noen utvalgte svar:

- «Kommuneledelsen må ta reelt ansvar for hva det innebærer å være sørsamisk språk og kulturforvaltningskommune (...) kommunen (må ordne) fasiliteter for at den sørsamiske befolkningen føler seg likeverdig, reelt verdsatt og ivaretatt slik majoritetsbefolkningen blir. For min del oppleves det at kommunen innehar språkforvaltningsstatus fordi man får tilskudd fra sametinget! (...) Kanskje kan man lære noe fra (Snåsa). (...) (De) har virkelig gitt sørsamene en reell status og et tilbud som likestiller majoritetsspråket og minoritetsspråk».
- «Synes til dels svært lite blir kommunisert på sørsamisk. Det stemmer at det skjer av og til. Men en synliggjøring med kortere tekster oftere er et ønske. F.eks. meldinger (og) annonser i Hi du hørd og (på) Facebook».
- «Forvaltningsområdet burde hatt som formål å sikre bedre forståelse og samarbeid mellom ulike grupper. Slik det framstår nå virker det som det samiske skal være en "stat i staten". Det fører altså til det motsette av det jeg håpte var formålet».
- «Sørg for at kommunen fyller kravene til samisk opplæring i skolen og barnehage. Det er veldig viktig å kunne tilby god nok samisk opplæring- spesielt til den samiske delen av befolkningen. (...) Behovet for samisk språk og kulturavdelingen må grunnes på folkets behov og ikke et kommunestyrevedtak. La et eventuelt nytt initiativ komme fra grasrota».
- «Jeg har et håp om sakte forbedring slik at de ulike grupperingene kan treffes oftere og bli bedt kjent, og dermed forebygge konflikter».
- «Røyrvik (...) bør (...) satse mer generelt for den samiske satsingen om det skulle fortsette, f.eks. lære elever uten samisk bakgrunn samisk».

3.2.3 Profilerings og synliggjøring

Profilerings og synliggjøring handler om samiske navn på skilting, korrekt registrering av samiske navn, stedsnavn i arkiver og i bruk samt generell synliggjøring av samisk. Vi ba respondentene om å ta stilling til to påstander.

Figur 3-4: Om profilering og synliggjøring. Ta stilling til påstandene: n=27.

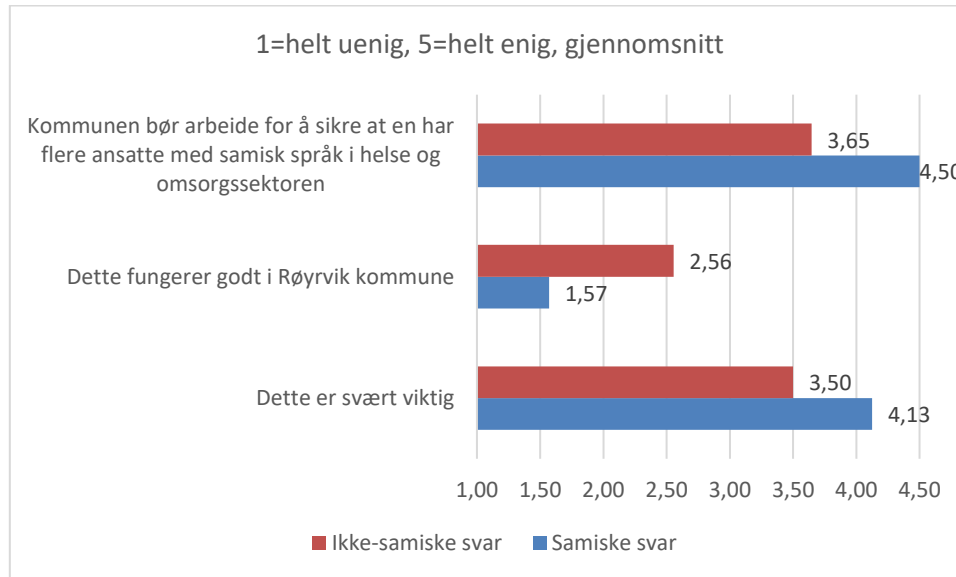
Begge grupper er i stor grad enige i at det er viktig med bruk av norske og sørsamiske navn på både innendørs og utendørs skilting. De samiske respondentene er enda tydeligere på dette enn de ikke-samiske.

I tillegg viser våre observasjoner og intervjuer at det er gjennomgående konsensus om behovene for god skilting både ute og inne. Flere informanter gjorde et poeng ut av at det ikke er ønskelig å blande inn de øvrige samiske språkene i skilting og informasjonsarbeid, og dette begrunnes med at Røyrvik er en sørsamisk forvaltningskommune.

Som det fremgår av kommuneplanen i Røyrvik (2016-2026) finnes mange kulturminner i Røyrvik kommune, herunder «mengder av fredede samiske kulturminner». Det finnes steder det knytter seg tro og tradisjon til, og det finnes helhetlige kulturmiljøer og kulturlandskap preget av ulik virksomhet. Bevissthet og kunnskap om kulturminner og nyere tids kulturminner kombinert med kreativitet og en fornuftig bruk, har mye å si for innbyggernes livskvalitet, trivsel og utvikling i kommunen. Utarbeiding av en kulturminneplan, bør inngå som en del av kommuneplanens arealdel. Røyrvik kommune har pr. juni 2020 en kulturminneplan ute på høring, og her påpekes det at: «Det finnes lite skriftlig materiale om samisk kultur. Det er med på å gjøre de samiske kulturminnene ekstra viktige å ta vare på for å forstå fortidas kultur og levestett». Dette viser en erkjennelse av viktigheten av sørsamiske kulturminner i kommunen, noe som kan utnyttes videre i formidlings- og synliggjøringsarbeidet i forvaltningen og ovenfor befolkningen.

3.2.4 Kompetanse i sørsamisk språk i Røyrvik

Den som ønsker å bruke sørsamisk for å ivareta egne interesser ovenfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner har rett til å bli betjent på sørsamisk. Vi ba respondentene om å ta stilling til noen påstander om dette.

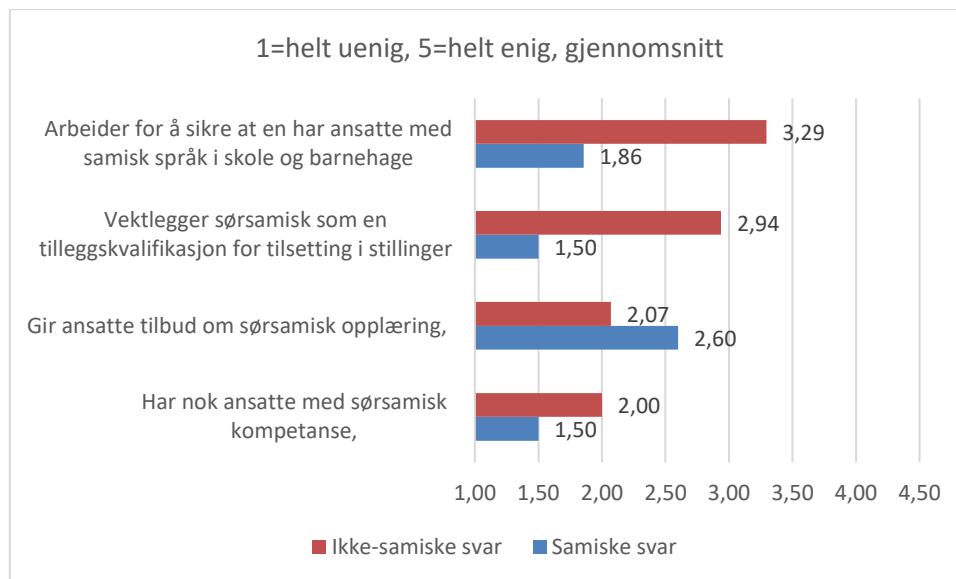

Figur 3-5: Rettigheter til å bli betjent på sørsamisk. Hva mener du om dette? n=26.

Svarene viser at det er enighet i begge grupper om at dette er svært viktige rettigheter og at kommunen bør arbeide for å sikre at en har flere ansatte med sørsamisk språk i helse- og omsorgssektoren. På spørsmålet om hvordan dette fungerer i Røyrvik er respondentene negative, men den ikke-samiske gruppen av respondenter har en mer positiv vurdering av hvordan dette fungerer i Røyrvik enn den samiske.

Våre informanter påpeker behovet for ansatte med grunnleggende og særskilt kompetanse i sørsamisk språk. Dette gjelder både innen helse-, skoleområdet og i øvrige kommunale sektorer. Sentralbordfunksjoner og mottaks-/vertskapsfunksjoner bør beherske noen grunnleggende sørsamiske høflighetsfraser og standarduttrykk. I mottaket bør det være helt tydelig – og synliggjort – at Røyrvik er en av fire sørsamiske forvaltningskommuner.

Kompetanse i sørsamisk språk i Røyrvik kommune handler om at kommunen skal ha ansatte med sørsamisk kompetanse, gi ansatte tilbud om sørsamisk opplæring, vektlegge sørsamisk som en tilleggskvalifikasjon for stillinger. Vi ba respondentene om å ta stilling til noen påstander.

Figur 3-6: Om kompetanse i samisk språk i Røyrvik. Hvilket inntrykk har du? n=27.

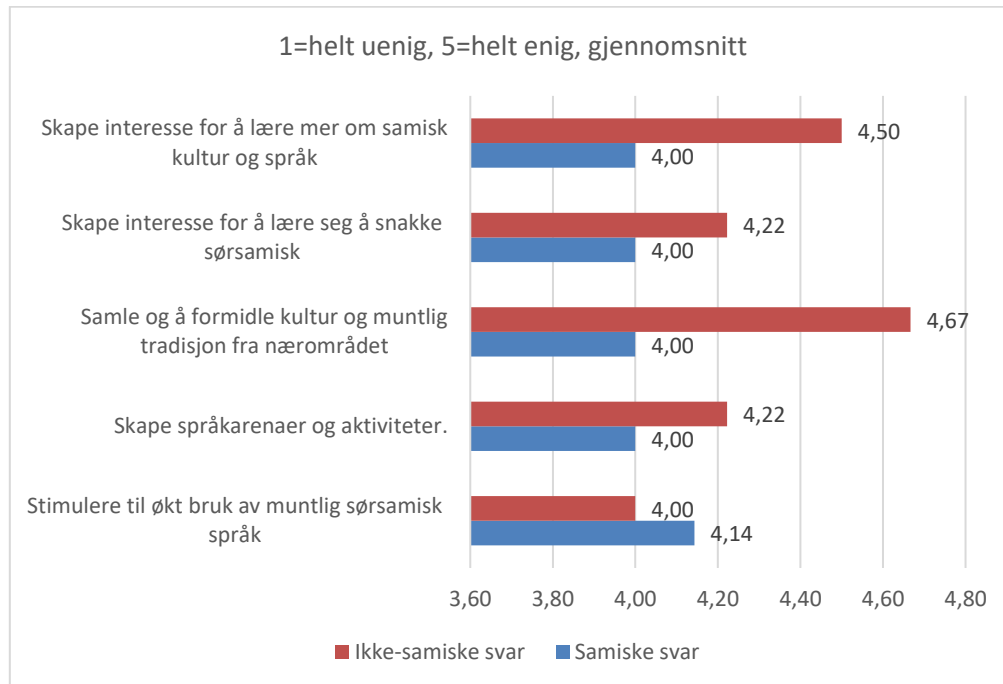
Svarene viser at de ikke-samiske respondentene mener kommunen arbeider for å sikre at en har ansatte med samisk språk i skole og barnehage. De samiske respondentene er ikke enige i dette. Begge respondentgrupper er helt eller delvis uenige i at kommunen har nok ansatte med sørsamisk kompetanse. De samiske er helt eller delvis uenig i at kommunen vektlegger sørsamisk som tilleggsqualifikasjon for tilsetting i stillinger mens de ikke-samiske er noe mer enig at det skjer. Påstanden om at kommunen gir ansatte tilbud om sørsamisk opplæring har noe mer oppslutning blant den samiske respondentgruppen enn hos de ikke-samiske.

I det sørsamiske området er det med jevne mellomrom muligheter for å delta på sørsamiske språkkurs på ulike nivå, i regi språksenter og videregående skoler med særskilt ansvar for det sørsamiske språket. I den sammenheng er det viktig at den kommunale ledelsen tilrettelegger for og oppfordrer til at ansatte deltar.

Hovedinntrykket vårt er at kommunen har utfordringer for å synliggjøre arbeid som utføres og/eller har vansker med å gjennomføre tiltak for å sikre eller øke kompetansen på sørsamisk, jf. også kommentar i kapittel 3.2.2. om stillingsannonser våren 2020. Fra flere av informantene ble det stilt spørsmål om man annonserer, markedsfører og profilerer Røyrvik og stillingsutlysninger godt nok og på de rette plassene. Det er en kjensgjerning at en rekke personer med sørsamisk kompetanse bor og jobber utenfor Namdalen. Det å bruke samefolkets egne kanaler blir viktig, for eksempel Sagat, Samefolket og ulike internettkanaler.

3.2.5 Språksenteret

Gilearnie er et sørsamisk språk- og kultursenter i Røyrvik kommune. Senteret ble åpnet i 2013 i forbindelse med at Røyrvik kommune ble tospråklig forvaltningskommune. Vi spurte respondentene om prioritering av tiltak og aktiviteter i regi av senteret:

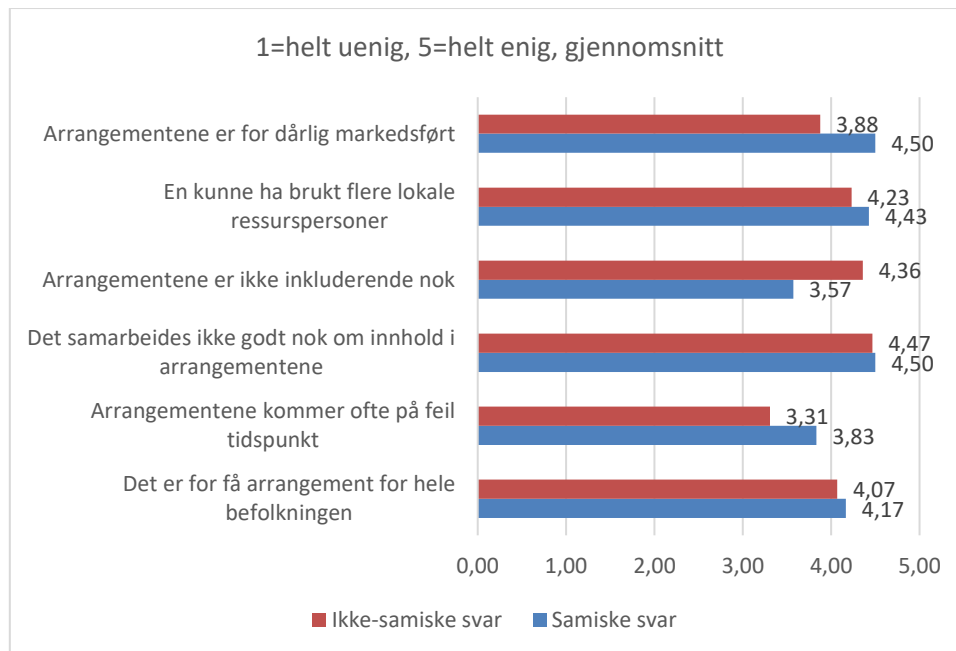
Figur 3-7: Disse tiltakene mener jeg språksenteret bør prioritere høyere. n=25.

Svarene viser at det er stor enighet om at alle de fem nevnte tiltakene bør prioriteres høyere av Gilearnie. De ikke-samiske respondentene er gjennomgående tydeligere på dette enn de samiske, og særlig det å skape interesse for å lære mer, samt samle og formidle kultur og muntlig tradisjon fra nærområdet, anses som viktig. De samiske respondentene er noe tydeligere på behovet for tiltak som stimulerer til økt bruk av sørsamisk muntlig språk. På dette spørsmålet fikk også respondentene anledning til å svare utfyllende. Under presenterer noen utvalgte svar:

- «Alle tiltak må være for alle innbyggere i kommunen».
- «Det finnes en interesse i kommunens innbyggere å lære seg sørsamisk språk. Problemet er at de unge ikke vet hvilket tilbud de har, mens voksne ikke har noe tilbud. Kulturen er det også interesse for, men terskelen for «ikke-samer» å være med på språksenterets aktiviteter har blitt stor, fordi de har følt seg ekskludert».
- «Per i dag har ikke kommunen tilbud til sørsamisktalende barn og ungdom, det eksisterer heller ikke stipender eller andre motivasjonsordninger som premierer de ungdom som leser sørsamisk på VGS og høyskole/ universitetsnivå. Det satses ikke (på) de som har fått språket gjennom morsmålsføring hjemme».

- «Enkelte spørsmål er stilt med åpning for flersamisk vinkling. Røyrvik er sørsamisk forvaltningskommune og skal forvalte kun sørsamisk. Det er slik jeg har oppfattet intensjonen med innføring av forvaltningskommuner fra Sametingets side».

For å få svar på hva respondentene mener om arrangement i regi av Gileærnie eller Røyrvik kommune, ba vi dem ta stilling til noen påstander.

Figur 3-8: Hva mener du om arrangement i regi av språksenteret eller Røyrvik kommune? n=23.

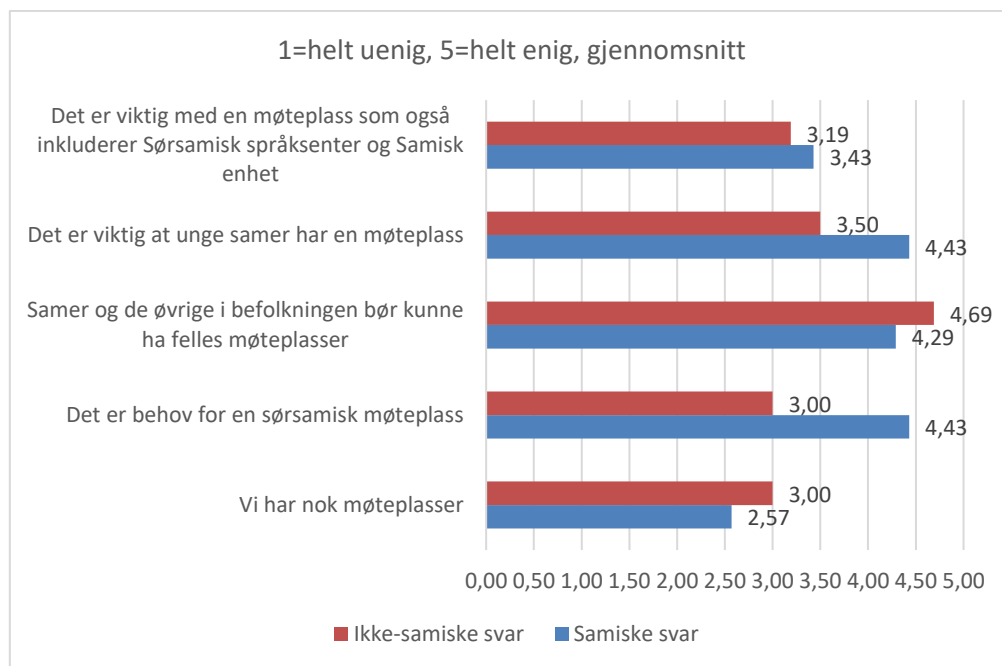
Svarene viser at det er stort potensial for forbedring når det gjelder slike arrangement. De kanskje viktigste synspunktene er knyttet til at det ikke samarbeides godt nok om innhold, at en kunne ha brukt flere lokale ressurspersoner, at arrangementene ikke er inkluderende nok og at de er for dårlig markedsført. Alt dette burde det være mulig å gjøre noe med. Disse temaene ble også hyppig kommentert av informantene.

Intervjuene avdekket også tendenser til konflikter, manglende personkemi og opplevde bremseklosser for samarbeid og utvikling, dette kan være både i kommunen og i det samiske miljøet. Det blir viktig å identifisere og finne måter å løse slike samhandlingsknuter på. Å bruke lokale ressurspersoner og samarbeide målrettet – både innen og utenfor kommunegrensene - om å skape gode inkluderende arrangement, vil trolig være viktig i arbeidet med å revitalisere sørsamisk språk og kultur i Røyrvik kommune.

I spørreskjemaundersøkelsen fikk respondentene anledning til å utdype sitt svar om Språksenteret. Vi velger her å gjengi noen utvalgte svar fra henholdsvis sørsamisk og ikke-samisk side:

- «Alle (bør være) (...) velkommen til Røyrvik for deltakelse. Slik får vi presentert Røyrvik som et attraktivt sted for sør samisk språk og kultur. Vi skal ikke ha "vi og dem" i kommunen. Her er det et sørsamisk tilbud, så får den som ønsker å lære mer om det, delta uavhengig av ikke-same eller annet samisk opphav. Så opplever jeg at arrangementer arrangert på tvers av avdelinger fungerer best. Der er det engasjement i de ulike avdelingene og innbyggerne får en annen invitasjon til deltakelse».
- «Jeg vil oppfordre Røyrvik til å samarbeide bedre med Snåsa, Røros og Hattfjelldal! Det er viktig at man lager en felles kultur, språk og forvaltningsplan som koordinerer arrangement og aktiviteter. Ved flere anledninger burde man også hatt en felles kommunikasjonsplattform der man kunne ha sett hva som foregår i de enkelte kommunene slik at aktiviteter ikke kolliderer».
- «Skal den samiske forvaltningen få fotfeste i Røyrvik må man også se utenfor denne gruppen».

Ett av de sentrale spørsmålene vi ønsket svar på var om det er behov for sørsamiske møteplasser. Også her ba vi respondentene om å ta stilling til noen påstander.

Figur 3-9: Er det behov for sørsamiske møteplasser? N=23.

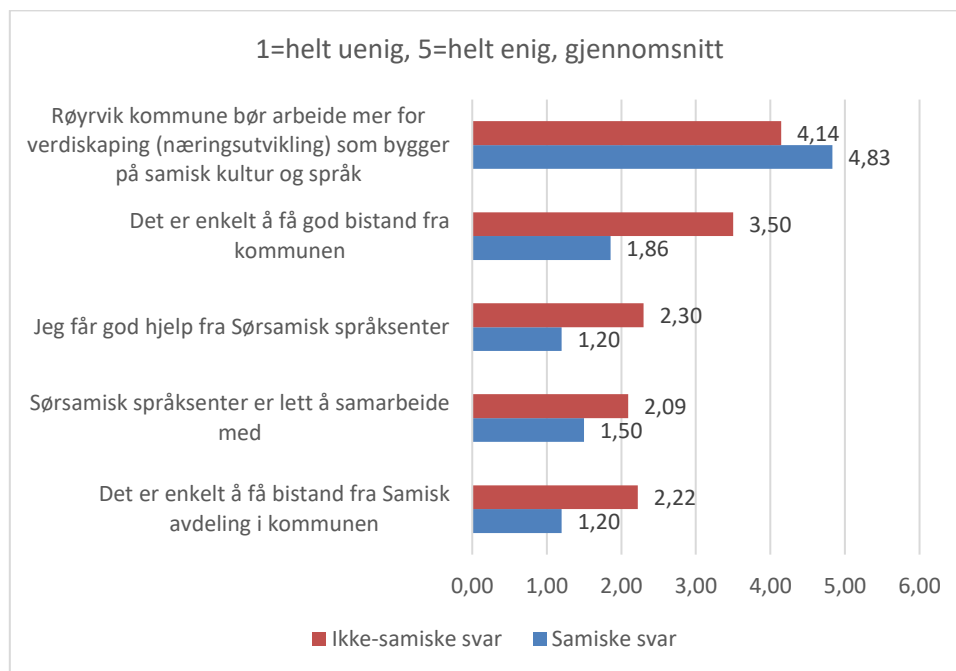
Svarene viser at det er behov for sørsamiske møteplasser, både for sørsamene som gruppe, unge sørsamer, samt en møteplass der hele befolkningen kan møtes. Samtidig kommer det frem at det er viktig med en møteplass som inkluderer både sørsamisk

språksenter og samisk enhet. På dette spørsmålet fikk også respondentene anledning til å svare utfyllende. Under presenterer noen utvalgte svar:

- «det kan være enkelt at samisk enhet ordner en møteplass, men de er ikke nødvendigvis de mest egnede til å være arrangør eller frontperson (...) hvis det f.eks. skal være en møteplass for unge, bør unge arrangere».
- «Røyrvik kommune har mislykkes totalt med å skape en attraktiv møteplass. Det virker som (om de) "styrende myndigheter" i Røyrvik i liten grad har forstått de behov og ønsker den samiske befolkningen har hatt».

I intervjuene kom det tydelig frem at det over flere år har vært et ønske om bedre egnede lokaler for den sørsamiske virksomheten, både med tanke på kontorplasser, lagerplass for utstyr, egnede kurs- og møtearealer. Dette handler om identitet, tilhørighet, selvpåfatning, legitimitet og forutsigbarhet til å skape inkluderende løsninger og ta ansvar for eget arbeid. Dette er ikke minst viktig for fleksibilitet til å lage arrangement og tiltak for målgruppene.

For å få mer kunnskap om hvordan respondentene oppfatter kommunens tilbud og det sørsamiske språksenterets arbeid ba vi om svar på noen påstander.

Figur 3-10: Svar på påstander. n=22.

Svarene viser at respondentene mener kommunen bør arbeide mer for verdiskaping som bygger på sørsamisk kultur og språk.

De ikke-samiske respondentene er i større grad enn enig i påstanden om at det enkelt å få god bistand fra kommunen enn de samiske respondentene, med et

gjennomsnittsvar på 3,50 mot 1,86. Hverken Sørsamisk språksenter eller Samisk avdeling oppfattes som spesielt lett å samarbeide med eller få bistand fra. Her er den samiske delen av befolkningen mer negativ enn de øvrige. Dette samsvarer i stor grad med inntrykkene vi har fra intervjuene.

3.3 Om aktuelle tiltak

På spørsmål om forslag til tiltak for å styrke arbeidet for det sørsamiske området og samtidig skape en kultur som inkluderer hele befolkningen fikk vi flere skriftlige svar i spørreskjemaundersøkelsen. Her presenterer vi et utvalg av disse:

- «Tiltak for det sørsamiske går ikke på bekostning av de andre i kommunen. Men en grunnleggende forståelse av utfordringer det sørsamiske arbeidet kan møte er nødvendig, spesielt fra kommunen. (...) Det sørsamiske har alltid vært i Røyrvik (...). (det må satses på) (...) tiltak som skaper felles møteplasser og gir muligheter til læring. Kanskje mot skole og barnehage så alle barn i Røyrvik kan møte resten av verden med en god kunnskap om det samiske og at kommunen skaper en identitet som er basert på både den norske og den samiske identitet som finnes i kommunen».
- «Det er påfallende at reindrifta som er en av kommunens største sysselsetter, skatteinntektskilde og som gir ringvirkning til annet lokalt næringsliv er så lite verdsatt. (...) Jeg tror det er viktig at man i fremtiden fasiliteter og styrker for at reindriften skal ha likeverdig næringsutvikling slik jordbruk og skogbruk har (og blir verdsatt)».
- «Alle arrangementer må være åpne for hele kommunens befolkning. Vi må styrke samholdet og få en forståelse for hverandre i befolkningen».
- «Bemanne de samiske stillingene med egnet personer som har som hovedmål å jobbe med sørsamisk språk og kultur og som kan bruke det sørsamiske språket (...) Nå er det mye forvirring når noen tror de har lært seg sørsamisk kultur, så blir de konfrontert med at dette er nordsamisk (...).(H)åper (...) kommunestyret engasjerer seg mer og kan sette mer tydelige retningslinjer for hva de ønsker utover sørsamisk språk og kultur».
- «Det virker som det er for få ansatte som jobber med sørsamisk og derav for lite tid til planlegging og gjennomføring. Det er mange lag og foreninger som kunne ha vært samarbeidspartnere i tillegg til kommunen».
- «Kan skje i samarbeid mellom samisk kulturforening og frivilligsentralen. Viktig at det skjer med utgangspunkt i den sørsamiske kulturen, da kultur handler mye om identitet og stolthet».

Flere av respondentene mener at de viktigste tiltakene knytter seg til barnehage og skole, og vi gjengir noen sitat som underbygger dette:

- «Tenker at denne utfordringen kan ordne seg selv om vi får flere barn og elever med samisk bakgrunn inn i barnehage og skole. På denne måten kan man få til flere felles møteplasser gjennom barna, da med samisk og norsk innhold. Sørg for

at vi har et godt tilbud på oppvekst, slik at vi får flere hit istedenfor (at de drar til) Snåsa».

- *«La de ikke samisktalende få opplæring i samisk muntlig».*
- *«Det er viktig at samene bruker barnehage og skole i Røyrvik, i stedet for Snåsa. Det er trolig det viktigste virkemiddel for å få økt forståelse og samarbeid».*
- *«Man burde sett på helheten i Røyrvik kommune, lære skolebarna samisk språk og kultur fra starten for å skape en interesse (...) Det må skapes flere felles arenaer mellom den samiske og den øvrige delen av befolkningen i Røyrvik kommune».*

Intervjuene viser at det har vært en utfordring gjennom mange år med gjennomtrekk av fagfolk og manglende kontinuitet i arbeidet innenfor det sørsamiske feltet i Røyrvik kommune. Dette henger også sammen med synspunkter om manglende forutsigbarhet og sammenheng i den kommunale forvaltningen av tospråklighetssatsingen. Dette er en del av utfordringsbildet og tiltaksforslagene som synliggjøres i respondentutsagnene ovenfor, og er i tillegg bekreftet i majoriteten av de 20 intervjuene som ble gjennomført i evalueringsperioden.

4. KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

4.1 Konklusjoner om kommunens samarbeidsavtale med Sametinget

Den midlertidige samarbeidsavtalen mellom Røyrvik kommune og Sametinget om bruken av tospråklighetsmidlene fra 2018, som er en fornyelse av avtalen som først ble inngått i 2013, har en rekke mål og krav som kommunen skal arbeide for å nå. Målet for avtalen omhandler samarbeid mellom kommune og Sametinget, tilrettelegging for at den sørsamiske befolkningen skal kunne bevare og utvikle sitt språk og at alle har rett til å bli betjent på sitt språk.

I avtalen mellom Sametinget og Røyrvik kommune heter det at kommunen skal bidra til bevissthet, bevaring og utvikling av sørsamisk språk og kultur gjennom aktiviteter, dokumentasjon og synliggjøring. På basis av funn i intervju og spørreskjemaundersøkelsen er vår hovedkonklusjon at Røyrvik kommune har utfordringer, men også et potensial for utvikling og forbedring når det gjelder det å ha nok aktiviteter med sørsamiske tema for hele befolkningen, gode sørsamiske tilbud i barnehagen og skole samt aktiviteter i samarbeid med det sørsamiske miljøet og skole/barnehage. Det er dessuten et potensial for aktiviteter med samiske tema for eldre, samt tiltak for å synliggjøre den sørsamiske kulturen for både samer og resten av befolkningen.

Kommunikasjon og informasjon handler om bruk av sørsamisk språk på kommunens internettside/sosiale medier, utvalgte skjema og dokument, stillingsannonser og informasjonsmateriell.

På basis av funn i intervju og spørreskjemaundersøkelsen er vår hovedkonklusjon at Røyrvik kommune bør se nærmere på sin kommunikasjonsstrategi, for eksempel internettsider og bruk av sosiale medier. Dette er på den ene siden ikke informativt nok. På den andre siden er det vanskelig å orientere seg og få informasjon om tospråklighetssatsningen.

Etter at spørreundersøkelse og intervjuer var gjennomført fikk vi informasjon om at kommunen hadde gjennomført tiltak for å forbedre sine hjemmesider. Dette handler om sørsamiske sider med informasjon om kommunale tjenester på sør-samisk og med lenker til bl.a. Sametingets sider. Dette er et betydelig fremskritt. Vi mener likevel at det gjenstår arbeid med informasjon om avtalen med Sametinget, organiseringen av arbeidet i Røyrvik, informasjon om planer og tiltak – både på sørsamisk og på norsk. På hjemmesiden profileres Røyrvik som nasjonalparkkommune. Det kunne kanskje vært mulig å samle informasjon om Røyrvik sin status som forvaltningskommune innen det sørsamiske området under en egen fane, og med relevante opplysninger som nevnt ovenfor.

Inkludering av det sørsamiske i kommunale planer og pågående planrevideringsarbeid som for eksempel kulturminneplan, kommuneplanenes samfunnsdel og stedsutviklingsplanen, er viktig for en helhetlig strategi for utvikling av Røyrvik som forvaltningskommune.

Sørsamisk språksenter – Gileaerne – har egen Facebookside. Denne bør promoteres under både den generelle informasjonen om kommunens sørsamiske satsing, og under den samiske nettfanen.

Det må vurderes hvilke kanaler som brukes i forbindelse med stillingsutlysninger og generelt rekrutteringsarbeid til stillinger med relevans for det sørsamiske feltet. Oversettelser av skjema og dokumenter synes ivaretatt.

Profilering og synliggjøring handler også om samiske navn på skilting, korrekt registrering av samiske navn, stedsnavn i arkiver og kart, i bruk samt generell synliggjøring av samisk. Arbeidet med skilting er i gang, vi ser at både skilting i og av bygg og veger, samt kartprosjekt pågår. Vår hovedkonklusjon er at Røyrvik kommune er på god veg, men flere informanter peker på at det har vært en uheldig sammenblanding av flere samiske språk i deler av skiltingen. Respondentene er i stor grad enige om at det er viktig med bruk av norske og sørsamiske navn på både innendørs og utendørs skilting.

Kompetanse i sørsamisk språk i Røyrvik kommune handler om at kommunen skal ha ansatte med sørsamisk kompetanse, gi ansatte tilbud om sørsamisk opplæring og vektlegge sørsamisk som en tilleggskvalifikasjon for stillinger. Utvidet rett til bruk av sørsamisk i forvaltning og tjenester handler om at den som ønsker å bruke sørsamisk for å ivareta egne interesser ovenfor lokale og regionale offentlige institusjoner har rett til å bli betjent på sørsamisk.

Det er behov for ansatte med grunnleggende og særskilt kompetanse i sørsamisk språk. Dette gjelder både innen helse-, skoleområdet og i øvrige kommunale sektorer. Grunnleggende sørsamiske høflighetsfraser og standarduttrykk bør være en del av repertoaret for alle som har mottaksfunksjon og direkte kontakt med den sørsamiske befolkningen. Røyrvik kommune har etter vår mening noen klare utfordringer med å synliggjøre arbeid som utføres og/eller vansker med å gjennomføre tiltak for å sikre eller øke kompetansen på det sørsamiske språkfeltet.

4.2   Anbefalinger på basis av sentrale funn og observasjoner

Evalueringen har dokumentert en klar bevissthet rundt sentrale hendelser og aktiviteter som førte frem til forvaltningskommunestatusen i 2013, jf. intervju og dokumentgjennomgang, for eksempel høringssvaret til Namsvatn (2011). Det har med

andre ord vært en tilsynelatende solid forankring politisk og administrativt frem til starten av forvaltningsområdestatusen i 2013, jf. også Nordlandsforskning evaluering av Sametingets tospråklighetstilskudd i perioden 2012-2014 (Løvland & Solstad 2016).

I perioden fra starten og frem til i dag har det vært kommunevalg i 2011, 2015 og 2019, med endringer i kommunestyresammensetningen. I samme periode har det også vært betydelig turnover blant ansatte, noe som har bidratt til manglende kontinuitet på sentrale områder med relevans for det sørsamiske feltet og arbeidet som språkforvaltningskommune.

Evalueringen viser at Røyrvik kommune har klare forbedringsområder i sitt arbeid som sørsamisk forvaltningskommune. Det er i første omgang viktig å ta fatt i det man kan gjøre noe med på kort sikt, slik at man på en god måte kommer seg fra plan til handling og kan synliggjøre de små seire. Vi velger derfor å trekke frem noen nøkkelområder som bør vies særlig oppmerksomhet fremover:

- Kommunikasjon, organisering og ledelse av det sørsamiske arbeidet i kommunen, herunder informasjon og synlighet på kommunens hjemmeside og sider på sosiale medier.
  - Samisk avdeling og sørsamisk Språksenter: Ansvars- og arbeidsdeling, samt samarbeid med den samiske befolkningen, samiske ressurser ellers og kulturforeningen Luvlie Nåamesjen Dajve.
  - Kunnskap om avtalen med Sametinget og kommunens forpliktelser, samt kontinuerlig forankring og avklaring av ansvar for oppfølging av avtalen i alle kommunale avdelinger/tjenesteområder.
- Den sørsamiske befolkningen er en liten populasjon i et stort område på tvers av fylkes- og landegrensene. Dette gjør det nødvendig med samarbeid mellom sørsamiske kommuner (jf. nettverksarbeidet i KS igangsatt vinteren 2020), sørsamiske institusjoner og språksentra (jf. ønsker fra Trøndelag fylkeskommune). Eksempler på samarbeidsområder kan være innsatser for felles ressursutnyttning, tiltaksutforming og erfarings- og kompetansedeling/-utvikling, herunder i lys av:
  - Mobilitet blant sørsamiske reindriftsfamilier i Røyrvik.
  - Økt bruk av digitale verktøy for kommunikasjon, formidling og læring/undervisning.
  - Generelt uførløst potensial knyttet til sørsamiske kunst- og kulturressurser. Disse ressursene bør settes i system for å bidra til energi også i næringsutviklingssammenheng.
- Evalueringen har avdekket tendenser til konflikter, manglende personkjemi og opplevde bremseklosser for samarbeid og utvikling.

- Det blir viktig å identifisere og finne måter å løse slike samhandlingsknuter på.
- Å bruke ressurspersoner gjennom målrettet samarbeid om å skape gode inkluderende arrangement vil trolig være et viktig element i arbeidet med å revitalisere sørsamisk språk og kultur i Røyrvik kommune.
- Sørsamisk språkkompetanse er en utfordring. Dette gjelder i hele kommuneorganisasjonen – sentraladministrasjon og skole/barnehage, samt helse. Det bør settes inn målrettet innsats når det gjelder rekrutteringspolitikk, herunder spørsmål om stillingsstørrelser, attraktivitet og rekrutteringstiltak, for eksempel hvor stillingsannonser settes inn og hvem man henvender seg til.
- Møteplasser må prioriteres, for eksempel i form av et samisk hus/aktivitetssenter. Her kan både språksenteret og samisk avdeling samlokaliseres. Det er behov for et godt egnet areal til kurs, møter og andre aktiviteter og for oppbevaring av utstyr. Å ha en egnet plass for egne sørsamiske aktiviteter og fellesarrangement for befolkningen i Røyrvik, er viktig og nødvendig.
- Det sørsamiske næringsperspektivet bør i større grad settes på dagsorden av kommunen. Samiske næringer er viktige for Røyrvik og nabokommunene. Reindriften bør synliggjøres og anerkjennes, og bør inkluderes i det kommunale næringsutviklings- og nyskappingsarbeidet.

LITTERATURLISTE

- Broderstad, A. R., & Sørli, K. (2012). Bo- og flyttetrender i norsk-samiske kommuner gjennom 40 år i relasjon til sysselsetting. Samiske tall forteller 5.
- Cronbach, L.J. (1963). *Course Improvement Through Evaluation*. Teachers College Record.
- Dankertsen, A., & Åhrén, C. (2018). Er en bysamisk fremtid mulig? Norsk sosiologisk tidsskrift, 2(06), 447-463.
- Grünfelder, J., Norlén, G. Randall, L. & Sánchez Gassen, N. (eds.) (2020). *State of the Nordic Region 2020*. Copenhagen, Nordic Council of Ministers
- Halvorsen, Madsen & Jentoft (red.) (2013). *Evaluering: tradisjoner, praksis, mangfold*. Bergen. Fagbokforlaget
- Johansen, I. (2007). Revitalisering av sørsamisk språk. I Bull, Tove, Kusmenko, Juri, Reisler, Michael; *Språk og språkforhold i Sapmi*, Berlin
- Kleven, Jakola, Hegg, Aslaksen (2009). *Evaluering: Bruk av tospråklighetsmidlene*. Vardø, Finnut Consult AS
- KMD (2020). *Samelovens språkregler og forvaltningsområdet for samisk språk*. Artikkel, Sist oppdatert: 28.01.2020. URL: <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/samiske-sprak/samelovens-sprakregler-og-forvaltningsom/id633281/> lastet 15.6.2020
- Løvland, J. & Solstad, M. (2016). *Evaluering av sametingets tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner og kommuner 2012-2014*. NF-rapport 2/2016. Bodø, Nordlandsforskning
- Mathisen, L., Carlsson, E., & Sletterød, N.A. (2017). Sámi Identity and Visions of Preferred Futures: Experiences among Youth in Finnmark and Trøndelag, Norway. *The Northern Review*. No 45: 2017.
- Namsvatn, M. (2011). Høringsuttalelse. Endring av forskrift om forvaltningsområdet for samisk språk. Røyrvik kommune
- Nilssen, T.R. (2019). South Saami Cultural Landscape under Pressure. I: Hermanstrand, H. Kolberg, A. Nilssen, T.R. & Sem, L. (eds.). *The Indigenous Identity of the South Saami. Historical and political perspectives on a minority within a minority*. Springer Open, pp. 171-186
- NOU 2016:18 Hjertespråket. Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2016
- Nygaard, V. Carlsson, E; Sletterød, N.A. (2017). Samiske interessers legitimitet og status i politiske og forvaltningsmessige plan- og beslutningsprosesser. *Utmark*, 2017-2

- Nygaard, V. Carlsson, E., og Nilsen, B.T. (2019). Utredning om forholdet mellom sørsamisk språk, kultur og næring. Rapport 3/2019. Tromsø, Norut – Northern Research Institute
- Patton, M.Q. (1986). Utilization focused evaluation. (Second edition) Beverly Hills. CA. Sage.
- Pedersen, P. & Nyseth, T. (red.) (2015). City-Saami. Same i byen eller bysame? Skandinaviske byer i et samisk perspektiv. CálliidLágádus Solstad, K.J (red.), Áila Márge Varsi Balto, Vigdis Nygaard, Eva Josefsen og Marit Solstad (2012) Samisk språkundørsøkelse, NF-rapport nr. 7/2012.
- Pettersen, T., & Saglie, J. (2019). Hand i hand? Om bysamer som tema i valgprogram ved sametingsvalg i Norge 2009–2017. Norsk statsvitenskapelig tidsskrift, 35(03), 115-140.
- Røyrvik kommune (2015). Kommuneplanens samfunnsdel 2016-2026
- Røyrvik kommune (2018). Samarbeidsavtale mellom Sametinget og Røyrvik kommune for perioden 2018-2021, undertegnet januar 2019
- Røyrvik kommune (2020). Kulturminneplan, utkast med høringsfrist 31.8.2020
- Sametinget (2019). Sametingets valgmanntall med kommuner 2019. Web: <https://sametinget.no/f/p1/ib3443342-58c6-4851-983a-6f0b1b72129c/bok1-1.xlsx> lastet 27.03.2020
- Solstad, K.J, Balto, A.M.V., Nygaard, V. Josefsen, E. & Solstad, M. (2012). Samisk språkundørsøkelse. NF-rapport nr. 7/2012. Bodø, Nordlandsforskning
- Sørli, K. & Broderstad, A.R. (2011). Flytting til byer fra distriktsområder med samisk bosetting. Samarbeidsrapport NIBR/UiT.
- TFK (2018). Laavenjostoelatjkoe Saemiedigkien jñh Trööndelagen fylhkentjielten gaskem 2019 – 2022. Signert av Saemiedigkie/Sametinget og Töödelagen fylhkentjielten/Trööndelag fylkeskommune 13.12.18
- Wholey, Joseph S. (1979). Evaluation Promise and Performance. Washington: The Urban Institute.

VEDLEGG

Spørreskjema

1. Evaluering av Røyrvik som to-språklig forvaltningsområde

For mer enn 10 år siden startet Røyrvik kommune forprosjektet «Utvikling av samisk språk og kulturforståelse i Røyrvik kommune». Dette forprosjektet ble i 2010 videreført i et hovedprosjekt med to års varighet, noe som resulterte i at Røyrvik fra 1.januar 2013 ble en to-språklig kommune.

Siden 2013 har det vært inngått treårige samarbeidsavtaler mellom Sametinget og Røyrvik kommune. Her har det også vært utarbeidet årlige aktivitetsplaner. Den siste samarbeidsavtalen gjelder fra 2018 og ble underskrevet i januar 2019.

Trøndelag Forskning og Utvikling har fått i oppdrag å evaluere arbeidet og komme med forslag til tiltak. Denne spørreundersøkelsen er ett av flere evakueringstiltak, og vi håper så mange som mulig tar seg tid til å besvare den.

2. Innbygger i Røyrvik kommune

Sør-samisk

Nord-samisk

Verken sør- eller nord-samisk

3. Kjønn

Mann

Kvinne

4. Alder

under 20 år

21 - 30 år

31 - 40 år

41 - 50 år

51 - 60 år

over 60 år

5. Det er viktig at Røyrvik har status som sørsamisk forvaltningsområde

- Helt uenig
- Delvis uenig
- Verken eller
- Delvis enig
- Helt enig
- Vet ikke

7. I avtalen mellom Sametinget og Røyrvik kommune skal kommunen arbeide for å skape interesse for å lære seg å snakke samisk og å lære mer om samisk kultur og språk.

Hva mener du om dette?

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Det er viktig å ha et tilbud om å lære seg sørsamisk språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det burde være et tilbud på flere samiske språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Formidling av sørsamisk kultur er noe av det viktigste en kan satse på	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker å lære mer om sørsamisk språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker å lære mer om sør samisk kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er viktig at vi har et tilbud om å få vite mer om den sørsamiske kulturen i nærområdet vårt	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kommunikasjon og informasjon handler om bruk av samisk språk på kommunens internettside/sosiale medier, utvalgte skjema og dokument, stillingsannonser og informasjonsmateriell.

Ta stilling til påstandene nedenfor:

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Kommunens internettside med sørsamisk inneholder god informasjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skjema og dokument finnes lett tilgjengelig på sørsamisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stillingsannonser på samisk er vanlig i Røyrvik kommune	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er laget godt informasjonsmateriell på samisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvis du vil kan du kommentere eller komme med forslag til forbedring

11. Den som ønsker å bruke sørsamisk for å ivareta egne interesser ovenfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner har rett til å bli betjent på sørsamisk.

Hva mener du om dette?

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Dette er svært viktig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dette fungerer godt i Røyrvik kommune	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen bør arbeide for å sikre at en har flere ansatte med samisk språk i helse og omsorgssektoren	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Gileaerne er et sørsamisk språk- og kultursenter i Røyrvik kommune. Senteret ble åpnet i 2013 i forbindelse med at Røyrvik kommune ble tospråklig forvaltningskommune.

Disse tiltakene mener jeg språksenteret bør prioritere høyere:

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Stimulere til økt bruk av muntlig sørsamisk språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skape språkarenaer og aktiviteter.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samle og å formidle kultur og muntlig tradisjon fra nærområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skape interesse for å lære seg å snakke sørsamisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skape interesse for å lære mer om samisk kultur og språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Her kan du kommentere og forelå tiltak eller forbedringer:

13. Hva mener du om arrangement i regi av språksenteret eller Røyrvik kommune?

	Helt uenig	Delvis uenig	Verkene enig eller uenig	Delvis enig	Helte enig	Vet ikke
Det er for få arrangement for hele befolkningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangementene kommer ofte på feil tidspunkt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det samarbeides ikke godt nok om innhold i arrangementene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangementene er ikke inkluderende nok	☐	☐	☐	☐	☐	☐
En kunne ha brukt flere lokale ressurspersoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangementene er for dårlig markedsført	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Her kan du kommentere hvis du vil

14. Er det behov for sørsamiske møteplasser

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig
Vi har nok møteplasser	☐	☐	☐	☐	☐
Det er behov for en sørsamisk møteplass	☐	☐	☐	☐	☐
Samer og de øvrige i befolkningen bør kunne ha felles møteplasser	☐	☐	☐	☐	☐
Det er viktig at unge samer har en møteplass	☐	☐	☐	☐	☐
Det er viktig med en møteplass som også inkluderer Sørsamisk språksenter og Samisk enhet	☐	☐	☐	☐	☐

Her kan du komme med forslag til hvilke aktiviteter en slik møteplass kan inneholde?

15. Her ber vi deg svare på noen påstander:

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig	Vet ikke
Det er enkelt å få bistand fra Samisk avdeling i kommunen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sørsamisk språksenter er lett å samarbeide med	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg får god hjelp fra Sørsamisk språksenter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er enkelt å få god bistand fra kommunen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Røyrvik kommune bør arbeide mer for verdiskaping (næringsutvikling) som bygger på samisk kultur og språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Her kan du komme med forslag til tiltak for å styrke arbeidet for det sørsamiske og samtidig skape en kultur som inkluderer hele befolkningen:
